

МОВНІ ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ОЦІНКИ В СУЧАСНІЙ ВОЄННІЙ ПОЕЗІЇ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ПОЕТІВ-АМАТОРІВ)

Гнатишева Ольга Олександрівна,
аспірант

Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди,
викладач

Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова
ORCID ID: 0000-0002-0417-5460

У статті схарактеризовано особливості вербалізації категорії оцінки в сучасній воєнній поезії 2022–2024 років. Окреслено основні мотиви написання творів авторами-аматорами та роль цих творів у відображенні мовної картини світу українських громадян. Звернено увагу на те, які засоби вираження оцінності використовуються для опису резонансних подій сучасної Великої війни. Закцентовано увагу на різноманітні негативнооцінної лексики, яка найчастіше фігурує в оцінному полі поезії, а також на процеси зміни полюсів оцінки деяких лексем. Продемонстрована роль топонімів та їх перехід у новітні символи. Проаналізований у статті мовний матеріал включає аматорську поезію, присвячену трьом резонансним подіям сучасності: блокаді «Азовсталі», воєнним злочинам в окупованих містах Київщини та руйнуванню Каховської дамби. Приділено увагу різноманіттю негативнооцінної лексики, яка найчастіше з'являється в оцінному полі поезії для експлікації трагедії, такої як принизливі слова на адресу ворожих солдатів, описи знищених сіл тощо. Також проілюстровані процеси зміни оцінних полюсів деяких нейтральних лексем на негативні (наприклад, група слів зі значенням «вода» для опису наслідків повені). Продемонстровані також способи вираження позитивних конотацій, які у поезії авторів-аматорів зазвичай пов'язуються з українськими захисниками: міфологічні та історичні порівняння, біблійні терміни (Бог, янгол) тощо. Роль топонімів і перехід їх у нові, символічні значення, демонструється на прикладі топоніма «Буча», який став асоціюватися із закатованими мирними жителями, а відтак став синонімом людських страждань в цілому. Майбутня перспектива дослідження матеріалу, який представлений у статті, полягає в більш поглибленому вивченні оцінних засобів, що використовуються у поезіях для опису подій сучасної війни.

Ключові слова: категорія оцінки, негативнооцінна лексика, воєнна поезія, оцінне поле, мовна картина.

Hnatysheva Olha. Language means of evaluation verbalization in modern war poetry (based on the works of amateur poets)

The article describes the peculiarities of the evaluation category verbalization in modern military poetry of 2022–2024. The main motives for writing works by amateur authors and the role of these works in reflecting the linguistic picture of the world of Ukrainian citizens are outlined. Attention is drawn to what means of severity of assessment are used to describe resonant events of full-scale invasion. Attention is focused on the variety of negatively evaluative vocabulary that appears in the evaluative field of poetry, as well as on the processes of changing the evaluation poles of some lexemes. The role of toponyms and their transformation into modern symbols is demonstrated. The language material analyzed in the article includes amateur poetry dedicated to three most resonant events of the invasion: Azovstal blockade, war crimes in occupied towns of Kyiv region and the destruction of the Kahovska dam. Attention is focused on the variety of negative vocabulary, which most often appears in the evaluation field of poetry to explicit the tragedy, such as derogatory words for enemy soldiers, descriptions of destroyed villages etc. We can also see the processes of changing the evaluation poles of some lexemes into the negative ones (e.g. the word group with the meaning water and water bodies becomes negative to describe the consequences of flood). However, the positive connotation in such poetry is usually connected with the Ukrainian defenders and expressed with the help of mythological and historical comparisons, as well as biblical terms (angel, different kind of author's prayers to God). The role of toponyms and their transition into new, symbolic meanings are demonstrated on the example of Bucha, which became associated with civilians being tortured and killed, and so it became a synonym for suffering. The future perspective of this material is to widen the topic by analyzing more poetry dedicated to said events.

Key words: evaluation category, negative evaluation vocabulary, war poetry, evaluation field, language picture.

Вступ. Із самого початку Великої війни почали з'являтися дописи від користувачів популярних соціальних мереж, які висвітлюють конкретні події цього періоду. Тематика таких дописів дуже різноманітна: деякі з них мають щоденниковий характер і демонструють власний життєвий досвід авторів та їхні переживання, а інша категорія спрямована на громадський розголос всередині країни або інформування іноземних громадян та фактично є закликами до подальших дій. Але навіть у дуже простих, побутових записках свідків війни є своя місія, бо зараз, незважаючи на тотальну диджиталізацію та відносно легкий доступ до Інтернету, ворог намагається приховати свої злочини та викривити кар-

тину для сторонніх споглядачів. Тому соціальні мережі стали ще одним способом збереження важливих спогадів, своєрідним неофіційним літописом сучасної війни.

Однак функцію живого архіву може виконувати не тільки фактичний матеріал, такий як відеозаписи або свідчення постраждалих. Окреме місце посідають дописи, пов'язані з творчим відображенням трагічних подій; одним із їх різновидів є поезії, які опубліковані на електронних ресурсах.

Мета наукової розвідки – схарактеризувати мовленеві процеси щодо вербалізації категорії оцінки, які відбуваються в поезіях письменників-аматорів, чий твори присвячені подіям сучасної Великої війни.

У фокусі дослідження – мовні засоби вираження оцінки, наявні в поезії авторів-аматорів, які відображають декілька найбільш резонансних трагічних подій: блокаду «Азовсталі», скоєння злочинів окупантами в Київській області та підрив дамби Каховської ГЕС.

Увага дослідників неодноразово приділялась мові творів сучасної воєнної доби: так, В. Калініченко розглядає мілітіпсевдоніми як особливий вид антропонімів [2], Г. Сюта аналізує лінгвософічну опозицію *свій-чужий* [11], Є. Пересада досліджує лексикалізацію латинських літер, зокрема в поезіях часів Великої війни [8], а Н. Піддубна аналізує засоби сакралізації в лінгвокультурі воєнного періоду [9]. Сучасні проблеми категорії оцінки окреслюються в роботах таких науковців, як Т. Космеда, Н. Карпенко, О. Халіман, Т. Яковлева та інші. Утім, аналізу мовних засобів оцінки на матеріалі поезій авторів-аматорів не було присвячено увагу як комплексному явищу, бо більшість наявних на цей час праць, присвячених аналізу мови воєнної доби, розглядає засоби оцінки тільки у дискурсі ЗМІ (Н. Кісс, Т. Вільчинська, Т. Коць та інші).

Матеріали та методи. Поезії для даного дослідження взято з порталу «Поезія Вільних», створеного Міністерством культури, та відкритих сторінок мережі Інстаграм, а тому не завжди існує можливість ідентифікувати справжнє ім'я авторів даних поезій.

Основними методами цього дослідження є аксіологічний, комунікативно-прагматичний, контекстуально-інтерпретаційний, а також метод культурно-історичного аналізу.

Результати. Мотиви написання творів авторами-аматорами можуть бути різними – від бажання поділитися пережитим до прагнення стати своєрідним громадським рупором, – але основний наголос, як правило, зроблено на емоційному складникові набутого особистого або суспільного досвіду, адже емоційність є певною формою сприйняття світу [12, с. 293]. Але там, де наявний особистий емоційний досвід, не може обійтися без оцінності, яка теж є способом відображення та пізнання дійсності [6, с. 18]. Таким чином, ці поезії є не просто фактичним відображенням подій, а і їх оцінкою з погляду авторської моралі.

З огляду на все зазначене в поезії воєнного часу, окрім інформаційної, є ще одна важлива місія – терапевтична. Найчастіше явища, які широко описуються у віршах, передаються за допомогою вербальних одиниць з негативною конотацією, бо трагічні події породжують бажання висловити свої почуття, щоб не залишатися з ними наодинці. Ідея про те, що поезія є способом лікування емоційних травм, активно розвивається в сучасній психологічній науці: простір поетичного твору може стати безпечним простором для вираження сильних емоцій [13, с. 50], тоді як автор поезії отримує можливість переміститися «з місця того, хто пережив події, на місце їх свідка», щоб краще осмислити свій досвід, дивлячись на нього нібито ззовні [16, с. 70]. Згідно з А. Фінчем, таким чином утворюється певний лінгвістичний парадокс: «Хоча в суспільстві є популярною думка, що існують поняття, які важко передати звичайними словами, достатньо використати

ці слова в поетичних творах, і вони одразу набувають більшої експресії» [14, с. 55]. Для читачів, які пережили схожий досвід, прочитання такої літератури несе можливість не тільки краще розібратися у власних почуттях, але й не відчувати себе на самоті у важку годину [15, с. 604]. Отже, написання та прочитання поезій є формою не тільки індивідуальної, а й колективної терапії для суспільства, яке переживає важкий історичний період, а тому важливо розглянути ці твори через призму лінгвоаксіології та вкладених у них меседжів.

Однією з перших подій, яка отримала гостру реакцію в поезії авторів-аматорів, була блокада «Азовсталі», що почалася 18 березня 2022 року та стала однією з найбільших трагедій сучасної війни. На лексичному рівні негативні конотації нерідко демонструються за допомогою вживання слів з емоційно-оцінним змістом. Серед таких домінує лексема *біль* «*І лилися дощем сльози болю, гіркої втрати! / Азовсталь назавжди запеклася нам болем німим*» (Херсонська Пташка); «*І як той біль за душу важко спік / Сталевими обличчями "Азову"!*» (О. Кириченко); «*Біль, лютий гнів та гірку печаль, / Все, що доводиться відчувати / Людям, одягненим в Азовсталь*» (Каріна). Крім того, часто фіксованою є лексема *голод* та похідний від неї прикметник *голодний* («*Азовсталь, вирізаю на шкірі / Щоб читали, якщо зникне голос, / В їх сміливих очах чутно голод*» (М. Осіпова); «*А я дивлюсь у вічі голодній дівчорі. / Я п'ятдесятий день у бруді та намулі*» (О. Михайлишин).

Образ ворога, який тримає місто в облозі, змальовано за допомогою іменників із негативною конотацією *нелюд*, *чорт*, *виродок* та ін.: «*Сонце, рідний берег, Азовсталь... / Та кортіло нелюдам напасти*» (У. Василів); «*Вони наближують перемогу, / Кидають в пекло чортів подалі*» (Каріна); «*Ненавиджу...нема виправдань тому божевіллю, / Ви – просто хворих виродків згряя!*» (І. Ковтун).

Однією з ключових лексем у віршах-присвятах цим трагічним подіям є іменник *сталь* та похідний від нього прикметник *сталевий*. Вони стають елементами тропеїстики: якщо іменник найчастіше виступає у складі порівняльних конструкцій «*Азов тримається мов сталь!* / *Сила, міць, відвага й мужність*» (М. Янішевська), то прикметники стають здебільшого позитивно-оцінними епітетами «*Сталева воля "Азовстали" – полк "Азов"*» (О. Дубенко).

У поезіях також трапляються порівняння, у яких компонентом є лексика на позначення різноманітних твердих мінералів, які показують стійкість захисників та підкреслюють промислову спеціалізацію регіону, де відбуваються події («*Надія одна – на Бога – / Хоч дух, як граніт і сталь!*» (С. Слободян). Іноді ця паралель між людською міцністю та камінням може виражатися за допомогою гіперболічних конструкцій («*Ці люди мабуть з фулериту*» (С. Кумановська).

Серед інших позитивно-оцінних епітетів – лексеми *незламний*, *непохитний*, *міцний* та *мужній* («*Наші м'язи міцні, їх кували на Азовсталі*» (Сергій); «*Але попри усе пірнає у блакитну даль – / Непохитний Азовсталь*» (О. Шевчук).

У віршах також використовуються іншомовні топоніми, які за допомогою позитивнооцінних конотацій підкреслюють масштаби подій та ставлять їх в один ряд зі стародавніми епічними легендами, як, наприклад, *Вальхала* – у германо-скандинавській міфології велика зала бога Одіна в місті Асгард, у якій за божим вибором спочивають звитязні воїни після їхньої смерті (*В місті охрещенім кров'ю і битвами / За Азовсталь безперервна молитва. / Тут ваш притулок і Ваша Вальхала* (О. Дубовська); або ж *Фермоіли* – місце героїчної битви грецьких військ з армією персів у 480 р. до н. е. (*Немов Фермоіли, з легенди луна. / Стоїть Азовсталь, наче скеля, стіна!* (І. Златьєва).

У творах часів Великої війни спостерігаємо активізацію вживання релігійної лексики, зокрема бібліїзмів *Бог* та *янгол*, які в поетичному контексті передають позитивну оцінність та демонструють щире вболівання авторів за долю учасників блокади (*Звір так близько уже підійшов, / Взяв "Азов" у пекельну облогу. / Не злічити вже тих молитов, / Що вознесені подумки Богу!* (Г. Чехута). Лексема *янгол* тут вживається у переносному значенні – вона сакралізує воїнів, які стали янголами-охоронцями для всіх українських громадян [9, с. 287] (*Наші янгולי тихо ждуть, / Поки пролетять ракети, / Що їм закривають путь / І ловлять в свої тенета* (Т. Пальонко). Звертання до Бога в цих поезіях звучать як авторські молитви за спасіння людей, заблокованих ворогом на території підприємства (*Боже, врятуй наш "Азовсталь"!* (Х. Сенік).

Окрім того, сама назва «Азовсталь» іноді стає частиною порівнянь з позитивнооцінною конотацією, яка вказує на міцність та стійкість об'єкта, що порівнюється (*Звучать дні і ночі тривогами. / Як Азовсталь тримаємся...* (Оксана) Таким чином, ми бачимо, як назва металургійного підприємства спочатку переходить у розряд топонімів, що позначають місце трагедії, а згодом стає символом.

Отже, негативнооцінна лексика домінує в описі подій блокади, вербалізуючи моральні та фізичні страждання захисників, а самі захисники змальовані за допомогою позитивнооцінних лексем, які підкреслюють їхню міцність і стійкість.

Наступною трагічною подією сучасної Великої війни стала окупація Київської області, яка закінчилась на початку березня 2022 року. Тоді українці й світ побачили злочини проти цивільного населення, скоєні в таких містах, як Буча, Ірпінь, Бородянка та ін.

Аналіз творів показує, що в поезіях авторів-аматорів найчастіше фігурує топонім *Буча*, яке позначає назву невеликого міста під Києвом, що стало відомим як одне з місць найбільш кривавих розправ російських військових із цивільним населенням. Він набуває негативнооцінної конотації, символізуючи страшні тортури мирного населення (*Мені хочеться знищити вицент їхню раішку @бучу / І попри всю етику та мораль / Зробити їм персональну Бучу* (Н. Дубограй); *Корупція, злі війни, Бабин Яр, / Майдан у Києві, Бахмут, Одеса, Буча* (Н. Шпаковець). Як ми бачимо, зазначений ойконім стає прецедентним, вбираючи у себе культурні конота-

ції, які раніше не були йому притаманними [3, с. 57]. У результаті згаданих семантичних трансформацій топонім *Буча* стає конотонімом, який несе негативнооцінне значення, оскільки в ньому актуалізовано семи 'страждання', 'вбивство', 'загибель'.

Крім того, ці топоніми стають базою для створення оригінальних тропів, передовсім метафоричних епітетів, метонімії, які вербалізують негативнооцінні конотації (*Криком в думках шумить закатована огками Буча* (Херсонська Пташка); *Розлючена Буча плаче від болю* (Д. Зябченко).

Щоб підсилити негативні конотації, автори поезій описують реакцію світової та української спільноти на події, що відбулись у Київській області, за допомогою гіперболізації, показуючи як масштаби трагедії, так і безжальність, безпринципність окупантів, які не стидуються публічно скоювати злочини (*як знуцались над Бучею, на очах всієї планети* (О. Бистрова); *Для людства цілого болить – / Жалем пече, жахіттям мучить / Із диких зроджена століть, / В я увірвавшись, правда Бучі* (О. Магурін). У контексті розгляду оцінності увагу привертає лексема *правда*, яка, маючи позитивну конотацію, у воєнній поезії змінює її на негативну; тобто відбувається ковзання по шкалі оцінки, коли поєднання звичайних лексем із прецедентними породжує протилежні конотації [5, с. 97].

Одним із лексичних маркерів негативної оцінки дій російських військових, як і Росії в цілому, у поезії воєнної доби є лексеми *злочин*, *звірство*, *божевілля*, у яких негативна оцінка закладена в самому предметно-поняттєвому ядрі, на що вказують дослідники, зокрема Л. Лисиченко, яка зауважила: «У таких словах емоції є суттю їх предметно-поняттєвої віднесеності, отже, в них логічний і експресивний компоненти збігаються» [7, с. 21], напр.: *Та суд людський і Божий суд / Словна скарають злочин Бучі* (О. Магурін); *Це звірство, якого не знала Земля / Буча, Гостомель, Ірпінь – погляньте лише [...] нема виправдань тому божевіллю* (І. Ковтун). Зазначені негативнооцінні лексеми-іменники вказують на трагізм подій та злочинний характер їхніх ініціаторів.

Подекуди ойконім *Буча* уживається як компонент словосполучень з негативною конотацією на кшталт "*Освободьона*" *Буча*, порівн.: "*Освободьона*" *плаче Буча* (О. Капініс), у якому варваризм *освободьона*, який у російській мові-джерелі має позитивну конотацію і, відповідно, вербалізує таку ж оцінку, в українському поетичному дискурсі набуває негативно-саркастичної конотації. Русизми-варваризми, подібні до цього, вкоренились у свідомості українських громадян завдяки мові ЗМІ, яка є більш відкритою для новоутворень, ніж інші дискурси. З одного боку, дихотомія «*своє – чуже*» притаманна ще міфологічній свідомості, тому це протиставлення переноситься і на опозицію «*рідна мова – мова ворога*». З іншого – використання таких варваризмів є дуже характерним для української мови постколоніального періоду, бо негативна оцінка, яку вони вербалізують, пов'язана із протестом проти чужої, нав'язаної ідеології [4, с. 202]. Як результат, ця негативна конотація переходить з носіїв ворожої політичної влади на носіїв мови у цілому.

У творах, які розповідають про жахливі події часів окупації Київщини, використовуються здебільшого лексеми, що несуть негативну оцінку, а ті нечисленні позитивнооцінні слова та вирази, які трапляються в поезіях, змінюють значення на протилежне. Зміна полюсів оцінки відбувається або внаслідок використання варваризмів з російської мови, які набувають саркастичного відтінку, або через ковзання оцінних значень використаних в поезіях лексем.

Серед подій, що найбільше відгукнулись українцям в усьому світі, був також підлив Каховської ГЕС 6 червня 2022 року, який призвів до масштабних руйнувань та екоциду.

Для демонстрації справжніх масштабів трагедії автори-аматори нерідко використовують кількісні числівники *десяток*, *сотня* та *тисяча* як елемент експресивних негативнооцінних конструкцій (*Я не знала, що під воду підуть тисячі тіл херсонців. / Я не знала, що снитимуться сотні вбитих тварин* (А. Богорад); *І затоплена земля... / Десятки сіл* (А. Григораш); *Тисячі тварин стали безхатками, / Плавали будинки, знесені водою* (О. Костюк).

У таких поезіях лексема *вода* стає негативнооцінною, бо означає руйнівну, нездолану стихію (*Відчай серце розбив із потоком нестримної води!!! / І лилася вода, затопивши стежини дитинства!* (Херсонська Пташка); *Вода. Потоп. Усе накрило, / Що було серцю твою мило* (М. Шуріпа). Іноді для підкреслення масштабів катастрофи разом із цією лексемою вживаються традиційні епітети (*Ой, була вода глибока...* (Н. Чернова); *Доба третя від великої води, / Що зробив кацап, прийшовши сюди* (Боже-дар) . Крім лексеми *вода*, можуть також використовуватись інші мовні одиниці, що експлікують концепт «Вода» й іменують поняття, пов'язані з водою або водними об'єктами (*потік*, *болото*), часто у складі епітетів, порівн.: *«Поглинув варварський потік усе: / Затоплені міста, поля і села»* (В. Павленко); *«Нелюдська, ворожа сила / Враз болото там зробила»* (Н. Чернова).

Для загального опису події широко використовуються іменники, які несуть негативну оцінність (*пекло*, *трагедія*, *вбивство*): *Сльозами й кров'ю зрошена вона / Та зірваної ГЕС смертельним виром. / Перетворила варварська війна / Її на пекла вогняне горнило* (В. Павленко); *Каховська трагедія... / Ніяк не доберу слова [...] Це катастрофа взагалі!!!* (Г. Васілішина); *Гола Пристань моя, наш Херсон і Олешки в воді! / Це настільки жорстоке насильницьке нації вбивство!!!* (Херсонська Пташка). В останньому прикладі при написанні лексеми *вбивство* із латинською літерою *w* маємо справу не з графемою в класичному значенні цього терміна, а, з одного боку, зі способом подолати цензуру в соціальних мережах, згідно з якою більшість контенту стосовно великої війни є «чутливим» та може призвести до блокування сторінок користувачів [1]. З другого боку, вживання латинських літер *Z* та *V* зумовлене тим, що окупаційні сили перетворили їх на бренд для прихильників агресії, а тому українське словотворення реагує на це створенням неологізмів, які мають негативну оцінність (Пересада, 2023, с. 153) (*Йдуть на війну – наче замбі, / Все, що лихе – проявилось* (Л. Серкова); *Мозкві б уже второпати – Нас не подолати!* (Н. Башинська); *За*

правом сильного живе: / Убити, вкрасти! Вам начхат на всіх. / На резолюціях ООН zet-вето (В. Павленко).

Іноді у текстах використовуються інослов'янські топоніми, пов'язані з іншими залитими водою містами. Їхня функція – показати масштаб трагедії, порівнюючи постраждалі українські землі з відомими реальними або міфологічними місцями, які перш за все асоціюються із затопленням (*Ні не Венеція, не Атлантида! / Це потопає Вкраїнська земля* (Т. Шпак).

В аналізованому фактичному матеріалі трапляються також негативнооцінні комплекси, що омовлюють безсильність або небажання світової спільноти зробити хоч щось для того, щоб не допустити трагедії. У дискурсі поезії це набуває семантики докору за бездіяльність як суспільству (*Дахи, дахи... / І скрізь лише вода... / Світ закриває очі... / Їм лиш шкода* (А. Григораш), так і божественним силам (*Жінка з дітьми на даху молить небо. / Тільки не чують її небеса* (Т. Шпак).

У поезіях, які описують наслідки підливу Каховської ГЕС, домінують вислови, що несуть негативну оцінність: до їх числа входять як ті лексеми, у семантиці яких негативне значення входить до предметно-понятійного ядра, так і ті, які стають негативнооцінними в контексті згаданих подій (наприклад, ті, що пов'язані з водою).

Висновки. Отже, як бачимо з результатів дослідження, у творах, присвячених резонансним подіям Великої війни, автори-аматори використовують широкий спектр оцінної лексики, яка переважно має негативну конотацію. В описах трагічних подій сучасності домінують лексеми *біль*, *злочин*, *вбивство*, *божевілля*, а ворожі солдати описані за допомогою принизливої лексики (*чорт*, *нелюд*, *звір*). У деяких випадках ми бачимо зміну оцінності лексеми або групи лексем із позитивним значенням, що експлікують певну понятійну категорію, на негативну, відповідно до контексту твору: так, концепт «Вода» набуває негативної оцінності при опису потопу після знищення Каховської ГЕС. Важливу роль також грають латинські літери *V* і *Z*, які стають частинами неологізмів із негативною оцінністю (*зомбі*, *Мозква*).

Формуванню негативнооцінних значень також сприяє використання традиційних тропів (епітети, метафори, порівняння). Трапляються також випадки переходу ойконімів – місць, де відбулись описані події – у новітні конотоніми; так, *Буча*, *Ірпінь*, *Бородянка* та інші населені пункти, жителі яких стали свідками злочинів окупантів, стають новітніми символами людських страждань. У поезіях нерідко наявний елемент докору світовому суспільству, яке не бажає правильним чином реагувати на трагедії, що виражений відповідними негативнооцінними комплексами.

Позитивнооцінні конотації в поезіях авторів-аматорів трапляються набагато рідше та насамперед пов'язані з захисниками України. Вони виражені за допомогою історичних та міфологічних паралелей (*спартанці*, іншомовні топоніми *Вальхала* та *Фермопіли*), а також бібліїзмів (*янголи*).

Перспективою дослідження вбачаємо поглиблене вивчення засобів вербалізації оцінки у поезіях, які присвячені подіям сучасної Великої війни.

Література:

1. Гевко О. Хейт, чутливий контент та мова ворожнечі: як уникнути блокувань від Facebook. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20220901-hejt-chutlyvyj-kontent-ta-mova-vorozhnechi-yak-unyknuty-blokuvan-vid-facebook> (дата звернення: 27.02.2022).
2. Калініченко В. І. Мілітіпсевдоніми як особливий вид антропонімів у вітчизняних лінгвістичних студіях. *Лінгвістичні дослідження*. 2022. Вип. 56. С. 256–267.
3. Котович В. В. Ойконімія України як культурний феномен. Дрогобич : Посвіт, 2020, 448 с.
4. Космеда Т. А. Аксиологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 350 с.
5. Космеда Т. А. Вербалізація соціально-психологічного феномена медіаобразів у дискурсі сучасної українсько-російськомовної газети: актуалізація асоціативних зв'язків. *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди* : Харків, 2021. Вип. 54. Ч. С. 89–102.
6. Космеда Т. А., Халіман О. В. Граматика оцінки як актуальна проблема сучасного мовознавства. *Лінгвістичні студії*. 2022. Вип. 22, С. 17-23.
7. Лисиченко Л. А. Лексико-семантична система української мови. Харків, 2006, 131 с.
8. Пересада Є. Лексикалізація, семантикалізація і прагматикалізація латинських літер в українсько-російськомовному мовному просторі в період російсько-української війни. *Національні наукові традиції в слов'янському світі: матеріали III Міжнародної славистичної конференції, присвяченої пам'яті святих Кирила і Мефодія*. Харків, 2023. С. 151–153.
9. Піддубна Н. В. Вербалізація біблійності в сучасній українській поезії про війну: націокультурні особливості. *Національні наукові традиції в слов'янському світі: матеріали III Міжнародної славистичної конференції, присвяченої пам'яті святих Кирила і Мефодія*. Харків, 2023. С. 285–290.
10. Поезія Вільних. URL: <https://warpoetry.mkip.gov.ua> (дата звернення: 07.01.2024).
11. Сютя Г. М. Лінгвософія опозиції «свій – чужий» у текстах періоду російсько-української війни. *Українська мова*. 2023. Вип. 2(86). С. 3–34.
12. Шидловська В. О. Поняття емоції, емоційності та емотивності у сучасній лінгвістиці. VI Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих науковців за міжнародної участі "Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації". 2015. С. 292–295.
13. Eriksson I. Communicating existential issues through reading poetry. *Creative writing in health and social care*. London : Jessica Kingsley. 2004. P. 38–57.
14. Finch A. The body of poetry: Essays on women, form and the poetic self. University of Michigan Press : Michigan, USA, 2005. 192 pp.
15. Haosen Xiang D., Moon Yi A. A Look Back and a Path Forward: Poetry's Healing Power during the Pandemic. *J Med Humanit*. 2020. Vol. 41(4). P. 603–608.
16. Laub D. Truth and testimony: the process and the struggle. Trauma: Explorations in memory. John Hopkins University Press : Baltimore, MA, USA, 1995. P. 61–75.

References:

1. Eriksson, I. (2004). Communicating existential issues through reading poetry. *Creative writing in health and social care*. London: Jessica Kingsley, P. 38–57 [in English].
2. Finch, A. (2005). The body of poetry: Essays on women, form and the poetic self. University of Michigan Press. Michigan, USA, 192 pp. [in English].
3. Haosen Xiang, D., Moon Yi, A. (2020). A Look Back and a Path Forward: Poetry's Healing Power during the Pandemic. *J Med Humanit*. 41(4), P. 603–608 [in English].
4. Hevko, O. (2022, September 1). Kheit, chutlyvyi kontent ta mova vorozhnechi: yak unyknuty blokuvan vid Facebook. <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20220901-hejt-chutlyvyj-kontent-ta-mova-vorozhnechi-yak-unyknuty-blokuvan-vid-facebook> [in Ukrainian].
5. Kalinichenko, V. I. (2022). Militipsevdonimy yak osoblyvyi vyd antroponimiv u vitchyznianskykh lnhvistychnykh studiakh. *Linhvistychni doslidzhennia*, 56, P. 256–267 [in Ukrainian].
6. Kosmeda T. A., Khaliman, O. V. (2011). Hramatyka otsinky yak aktualna problema suchasnoho movoznavstva. *Linhvistychni studii*. Vypusk 22, P. 17-23 [in Ukrainian].
7. Kosmeda, T. A. (2000). Aksiologichni aspekty prahmalinhvistyky: formuvannia i rozvytok katehorii otsinky. Lviv: LNU im. I. Franka, 350 pp. [in Ukrainian].
8. Kosmeda, T. A. (2021). Verbalizatsiia sotsialno-psykhologichnoho fenomena mediaobraziv u dyskursi suchasnoi ukrainsko- y rosiiskomovnoi hazety: aktualizatsiia asotsiatyvnykh zviazkiv. *Linhvistychni doslidzhennia: zb. nauk. pr. Khark. nats. ped. un-tu imeni H. S. Skovorody*. Kharkiv, Vyp. 54, Ch. I, P. 89–102 [in Ukrainian].
9. Kotovych, V. V. (2020). Oikonimiia Ukrainy yak kulturnyi fenomen. Drohobych: Posvit, 448 pp. [in Ukrainian].
10. Laub, D. (1995). Truth and testimony: the process and the struggle. Trauma: Explorations in memory. Baltimore, MA, USA: John Hopkins University Press, P. 61–75 [in English].
11. Lysychenko, L. A. (2006). Leksyko-semantychna systema ukrainskoi movy. Kharkiv, 131 pp. [in Ukrainian].
12. Peresada, Ye. (2023). *Leksykalizatsiia, semantychalizatsiia i prahmatykalizatsiia latynskykh liter v ukrainsko-rosiiskomovnomu movnomu prostori v period rosiisko-ukrainskoi viiny*. Natsionalni naukovy tradytsii v slovianskomu sviti: materialy III Mizhnarodnoi slavistychnoi konferentsii, prysviachenoї pamiaty sviatykh Kyryla i Mefodiia. Kharkiv, P. 151–153 [in Ukrainian].
13. Piddubna, N. V. (2023). *Verbalizatsiia bibliinosti v suchasni ukrainskii poezii pro viinu: natsiokulturni osoblyvosti*. Natsionalni naukovy tradytsii v slovianskomu sviti: materialy III Mizhnarodnoi slavistychnoi konferentsii, prysviachenoї pamiaty sviatykh Kyryla i Mefodiia. Kharkiv, P. 285–290 [in Ukrainian].
14. Poesiia Vilnykh. URL: <https://warpoetry.mkip.gov.ua> [in Ukrainian].
15. Kalinichenko, V. I. (2022). Militipsevdonimy yak osoblyvyi vyd antroponimiv u vitchyznianskykh lnhvistychnykh studiakh. *Linhvistychni doslidzhennia*, 56, P. 256–267 [in Ukrainian].
16. Shydlovska, V. O. (2015). *Poniattia emotsii, emotsiinosti ta emotyvnosti u suchasni lnhvistytsi*. VI vseukrainska naukovo-praktychna konferentsiia studentiv, aspirantiv ta molodykh naukovtsiv za mizhnarodnoi uchasti "Suchasni filohichni doslidzhennia ta navchannia inozemnoi movy v konteksti mizhkulturnoi komunikatsii", P. 292–295 [in Ukrainian].